De Lichtlijn

onderwijs met de Bijbel als basis

Pestprotocol

Doel

Dit stuk heeft de bedoeling

- algemene informatie te geven over het begrip pesten en de gevolgen van pestgedrag
- te komen tot algemene afspraken binnen de organisatie m.b.t. het voorkomen en bestrijden van pestgedrag
- binnen deze kaderstellende afspraken op school te komen tot regels en acties om het pesten tot een minimum te beperken (zie regels en afspraken op Veerkracht en Gedragsprotocol)

Inleiding

Pesten is een wezenlijk en groot probleem. Veel leerlingen in Nederland zijn slachtoffer van pestgedrag. Pestgedrag is schadelijk tot zeer schadelijk voor kinderen zowel voor de slachtoffers als voor de pester. De omvang en zwaarte van het probleem leiden tot de noodzaak van een aanpak door alle opvoeders van jongeren, in het bijzonder door de ouders en door de leerkrachten.
De school moet daarom een beleid ontwikkelen, dat het pestprobleem een halt toeroept, en wel op zo'n manier dat alle geledingen op één lijn komen en elkaar steunen, want samenwerking is van doorslaggevende betekenis voor een succesvolle aanpak.

Ook situaties waarbij het pesten niet direct in het schoolgebouw of tijdens de schooltijden plaatsvindt, vallen onder de verantwoordelijkheid van de school, zoals het overblijven o.l.v. overblijfouders en als de kinderen op weg zijn van school naar huis en omgekeerd.

Wat is pesten?

Vaak noemen kinderen speels plagen of hinderen al ‘pesten’. Want wat de plagers leuk vinden, hoeft voor de geplaagde niet leuk te zijn. Maar bij echt ‘pesten’ is er meestal meer aan de hand. Bij echt pesten gaat het om een combinatie van:

Machtsverschil: de gepeste is jonger, kleiner, minder sterk, minder machtig of staat tegenover een meerderheid.

Schade: er ontstaat lichamelijke, materiële en/of geestelijke schade.

Langdurig: het pesten houdt niet na één keer op, maar gaat lange tijd door.

Herhaald: het gaat vaak om dezelfde pester(s) die het op één slachtoffer gemunt heeft/ hebben.

Opzet: de pester weet meestal heel goed dat het om pesten gaat, maar gaat er (zoveel mogelijk buiten het zicht van de leerkrachten en de leiding) bewust mee door.
Bij ernstige en langdurige gevallen van pesten is er in feite sprake van ‘herhaald geweld’.
Maar hoe dan ook: pesten is een vorm van geweld en gebruik van geweld is in een school niet acceptabel.

Verschil tussen plagen en pesten

PLAGEN	PESTEN
▪ Is onschuldig, en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor. ▪ Is van korte duur of gebeurt slechts tijdelijk. ▪ Speelt zich af tussen 'gelijken' ▪ Is meestal te verdragen of zelfs leuk maar kan ook kwetsend of agressief zijn. ▪ Meestal één tegen één. ▪ Wie geplaagd wordt, ligt niet vast. De tegenpartijen wisselen keer op keer.	▪ Gebeurt berekenend (men weet meestal vooraf wie, hoe en wanneer men gaat pesten). ▪ Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren. ▪ Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd). ▪ Ongelijke strijd. De onmachtsgevoelens van de gepeste staan tegenover de machtsgevoelens van de pester. ▪ De pester heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kwetsen. ▪ Meestal een groep (pester en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer. ▪ Er bestaat een neiging tot een vaste structuur. ▪ De pesters zijn meestal dezelfden, net zoals de slachtoffers (mogelijk wisselend door omstandigheden). ▪ Slachtoffer zit vaak in neerwaartse spiraal, waardoor pesters zich op hem richten.
GEVOLGEN ▪ Op het moment dat het gebeurt is het niet leuk, maar de pijn gaat snel over. ▪ De vroegere relaties worden vlug weer hersteld. ▪ De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd. ▪ Men blijft opgenomen in de groep. ▪ De groep lijdt er niet echt onder.	GEVOLGEN ▪ Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk en ingewikkeld zijn en ook lang naslepen. ▪ Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen. ▪ Het herstel verloopt heel moeizaam. ▪ Isolement en grote eenzaamheid bij het gekwetste kind. ▪ Aan de basisbehoefte om 'bij de groep te horen' wordt niet voldaan. ▪ De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig en men vertrouwt elkaar niet. Er is daardoor weinig openheid, spontaniteit en contact met elkaar. ▪ Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.

Kinderen verstaan onder pesten meestal:

- iemand doet iets expres,
- het is tegen mij gericht,
- ik vind het vervelend.
- Ik word buitengesloten

Bijvoorbeeld: zogenaamde grapjes, spullen afpakken, bijnamen geven, plaats afnemen, duwen en vechten, buitensluiten, bang maken enzovoort. Je hebt daar dagelijks mee te maken. Maar of het nu ‘echt’ pesten is of ‘onecht’ pesten: het feit dat het slachtoffer daar hinder van heeft, is al reden genoeg om er iets aan te doen.

Signalen die kunnen duiden op pesten

Zonder dat een kind letterlijk zegt dat het gepest wordt, kunnen de onderstaande signalen op pesten duiden:

- vaak alleen staan in de pauze
- tijdens de pauze bij de pleinwacht gaan staan
- een spel is “toevallig” steeds net begonnen als hij/ zij erbij komt
- vaak alleen met jongere kinderen spelen
- niet naar buiten willen op school
- zuchten, piepen en steunen van andere kinderen, als het betreffende kind een idee oppert, dat wel geaccepteerd zou worden indien een ander kind dat idee aangedragen zou hebben
- indien andere kinderen alles maar stom vinden van het betreffende kind, over hem haar roddelen, negatief reageren om zijn of haar fouten
- het kind niet meer naar school wil, of geeft aan zich ziek te voelen
- het kind prikkelbaar is
- zich opsluit in huis
- nooit uitgenodigd wordt op partijtjes van klasgenoten
- treuzelen met naar huis gaan

Indien er sprake is van één of meer signalen *kan* het kind gepest worden. Probeer er achter te komen of de vermoedens kloppen, of dat er iets anders aan de hand is. Ook bij ontkenning is het goed om tegen het kind te zeggen, dat hij of zij altijd welkom is, indien er problemen zijn. 65% van de kinderen vertelt het niet thuis.

Aanpak vanuit school

In een veilige school kun je te vaak plagen, vervelende grapjes maken of een begin van pesten nooit helemaal uitsluiten. Maar je kunt er als team samen met de leerlingen wel voor zorgen dat het niet tot langdurig pesten of ‘herhaald geweld’ komt. Je kunt beginnend pesten snel signaleren en in een vroeg stadium stoppen.
Dat vraagt van alle leerlingen dat ze leren tijdig ‘Nee’ en ‘Stop’ te zeggen en de geweldloze bemiddeling van anderen inroepen als het pesten niet stopt.
Het vraagt van ‘pesters’ en de ‘meelopers’ dat ze leren het ‘Nee’ en ‘Stop’ van een ander te respecteren en ook werkelijk stoppen.
Het vraagt van de ‘omstanders’ dat ze leren tijdig en zonder geweld tussenbeiden te komen door de ‘dader’ aan te spreken of de hulp van volwassenen in te schakelen.
Het vraagt van de volwassenen dat ze pesten en de hulpvraag van leerlingen en ouders serieus nemen.
Want: niet de ‘dader’ of de ‘omstanders’ bepalen wat je hindert, angstig maakt of pijn doet. Dat bepaal je als ‘slachtoffer’ zelf.

Aanpak op vier niveaus

Vanuit die gedachte kan elke school op 4 niveaus werken aan het voorkomen en aanpakken van pesten. Die niveaus zijn:

1. Leren omgaan met conflicten in de groep
2. Bemiddeling
3. Aanpak en opvang door de schoolleiding en de leerlingbegeleiding
4. Een oplossing via vertrouwenspersoon en klachtencommissie

Op elk van de vier genoemde niveaus kan de school pesten aanpakken. Het is belangrijk dat de ouders daarbij telkens nauw worden betrokken.
bij 1. De ouders van alle leerlingen als het gaat om afspraken over omgaan met elkaar in de groep.
bij 2 De ouders van de leerlingen die hun ruzie via bemiddeling proberen op te lossen.
bij 3 en 4
De ouders van de gepeste leerling en die van de 'pesters' en 'meelopers'.

Hieronder bespreken we de vier niveaus van preventie en aanpak in het kort. Door veel aandacht te besteden aan de eerste twee niveaus, kan een school voorkomen dat pesten uit de hand loopt.

Niveau 1

Leren omgaan met conflicten in de groep
In de groep kun je samen met de leerlingen werken aan de concrete invulling van een gedragscode tegen geweld. De vier kernen daarvan zijn:

Respect**:** Hoe tonen we elkaar respect? Waar merkt een ander aan dat je haar / hem respecteert? Wat is niet respectvol? Enz.

Niet over de streep**:** Waar leggen we de streep tussen wat wel en niet acceptabel is? Wat is 'normaal'? Hoe maken we daar omgangsregels van? Hoe houden we in de gaten dat iedereen zich daaraan houdt?

Aanspreekbaar**:** Hoe spreken we elkaar in de klas aan? (werken met groeten, contact maken, complimenten geven, vragen stellen en aanspreken).

Zonder geweld**:** Hoe kunnen we conflicten oplossen zonder geweld te gebruiken?

Het eenmalig afspreken van gedragsregels of een omgangsprotocol is niet voldoende. Het gaat ook om het trainen van sociale vaardigheden en het leren conflicten zonder geweld op te lossen. Het werken daaraan kan een onderdeel vormen van de begeleiding in alle lessen. En het vraagt in school voortdurende aandacht van allen.
Het is daarom belangrijk dat afspraken over de dagelijkse omgang met elkaar door de leerlingen zelf worden gecontroleerd en dat er dagelijks/wekelijks ruimte is om het functioneren ervan samen te bespreken. Het groepsgesprek of de kring biedt dan de ruimte om elkaar complimenten te maken, vragen te stellen of aan te spreken.

Op onze school zijn de volgende afspraken ter voorkoming van pesten gemaakt:
In alle groepen gebruiken wij de Kanjertraining voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van onze kinderen. Elke groep heeft hiervoor lessen van ½ uur per week ingeruimd.

In alle groepen worden duidelijke groepsregels opgesteld en gehanteerd. Deze regels hangen in de bovenbouw op een zichtbare plaats. De leerlingen conformeren zich aan deze regels door er een handtekening onder te plaatsen.
Regelmatig wordt in gesprekken met de groep aandacht besteed aan deze regels.
Positief gedrag van leerlingen wordt gecomplimenteerd.
Tijdens de pauzes surveilleren leerkrachten op de speelplaats. Zij zien er op toe dat kinderen tijdens hun spel de gedragsregels en afspraken naleven. In situaties waarin dit niet gebeurt, worden kinderen aangesproken op hun gedrag en kan dit consequenties hebben.

Niveau 2

Bemiddeling:
Als de pesters niet stoppen heeft het gepeste kind recht om de geweldloze bemiddeling van anderen te vragen. Dat is geen klikken of klagen, het is een geaccepteerde manier om je tegen pesten of geweld te verdedigen. Kinderen die niet om hulp durven te vragen, kunnen dit ook anoniem aan de leerkracht doorgeven.
Daarom moet de school er voor zorgen dat leerlingen met hun vragen om bemiddeling terechtkunnen bij iemand die goed luistert en kan bemiddelen. Elke groepsleerkracht zou die rol moeten kunnen vervullen. Want de meeste kleine ruzies en de eerste aanzetten tot pesten zijn meestal in de sfeer van de groep oplosbaar.

Niveau 3

Aanpak en opvang door de schoolleiding en de leerlingbegeleiding
Een stapje te ver gaan of te weinig rekening houden met een ander, is iets dat bij het opgroeien hoort. Kinderen experimenteren met hun relaties en hun gedrag en gaan dan wel eens een stap te ver. De daders moeten dan een stap terug doen en een oplossing zoeken voor de schade die ze hebben veroorzaakt. Niet wie zich onveilig voelt, maar degenen die het voor anderen onveilig maken, moeten hun gedrag veranderen.
Bij de lichte gevallen kunnen scholen daarbij een ‘No blame’-aanpak toepassen. Het gaat daarbij niet om straffen, maar om ruimte voor daders en meelopers om een andere richting te kiezen: ze kunnen dan positieve plannen maken om hun gedrag te veranderen en de situatie voor de gepeste leerling(en) prettiger en veiliger te maken.
In ernstige gevallen van pesten is het soms nodig dader en slachtoffer tijdelijk van elkaar te scheiden door schorsing. De schorsing kan worden gebruikt om na te gaan welke oplossing er mogelijk is. Meer nog dan straf, kan daarbij een herstelprocedure positief werken:
- schulderkenning door de pester en
- een oprecht gebaar van de pester in de richting van de gepeste om schade te herstellen of aan het herstel van een veilige situatie bij te dragen.

Als zoiets niet lukt, of niet mogelijk is, kan het nodig zijn de pester(s) over te plaatsen naar een parallelklas of naar een andere school (zie schorsing en verwijderingsprotocol).

Niveau 4

Een officiële klacht
Ons bestuur heeft vertrouwenspersonen aangesteld, een klachtenregeling opgesteld en is aangesloten bij de landelijke een klachtencommissie. Mochten ouders vinden dat het pestprobleem niet naar tevredenheid is opgelost dan bestaat de mogelijkheid om via de klachtenprocedure tot een oplossing te komen.
De school beschikt over een exemplaar hiervan in de map Veiligheid op School.

Stappenplan pestgedrag

Bij een pest- situatie gaan we uit van de volgende stappen
(een zeer bruikbare brochure is: "Stop=stop)

1. Het gepeste kind probeert het zelf op te lossen
   stap a: voorbeeld: zeg: hou op, dit vind ik niet leuk
   stap b: voorbeeld: zeg: hou op, heb je me niet gehoord?
   stap c zeg: als je niet ophoudt ga ik naar de meester of juf (of naar mijn vader of moeder)

De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderend gesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Het probleem wordt besproken in de groep om de zwijgende meerderheid in te schakelen. Deze kinderen kunnen stelling nemen tegen de pester en de gepeste ondersteunen. Bij herhaling van pesterijen / ruzies tussen leerlingen volgen sancties en worden ouders hiervan op de hoogte gebracht door de groepsleerkracht :
Een of meerdere pauzes binnen blijven met een duidelijke opdracht
Een schriftelijke opdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en zijn of haar rol in het pestprobleem
Afspraken maken met de leerling(en) over gedragsverandering. De naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week in een kort gesprek aan de orde. Afspraken en de voorgevallen situatie wordt bij beide partijen genoteerd.

geen oplossing

2. Het gepeste kind en/ of de ouders neemt/nemen contact op met de groepsleerkracht. De groepsleerkracht spreekt de pester op zijn gedrag aan
3. De ouders van de pester en het gepeste kind worden op de hoogte gesteld
4. De pestsituatie wordt in de groep van het gepeste kind besproken
   De leerkracht van het kind kan het voorval ook inbrengen in de kindbespreking om samen met de collega's naar een oplossing te zoeken. Voor de pester, maar ook voor het gepeste kind kan een handelingsplan worden opgesteld.

Bij het signaleren van pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling en houdt een bestraffend gesprek met de leerling die pest. Er volgen gesprekken met de ouders, van beide partijen afzonderlijk, waarin hen nadrukkelijk wordt gevraagd mee te werken aan het oplossen van het probleem. Een verslag (beschrijving van situatie en gemaakte afspraken) hiervan wordt vastgelegd in Parnassys. De situatie wordt ook besproken binnen het team.
.

5. De directie wordt van de situatie op de hoogte gesteld

geen oplossing

6. De directie overlegt met de partijen en zoekt naar een oplossing

Bij aanhoudend pestgedrag kan externe hulp worden ingeschakeld. In deze situatie vinden ook vervolggesprekken met ouders plaats. Hierdoor kan de verwachting bij ouders ontstaan dat een oplossing mogelijk is voor dit complexe probleem. Naast het bespreken van de te ondernemen interventies met de betrokken ouders is het belangrijk ook afspraken te maken

over de beoogde resultaten. Door te monitoren en te evalueren wordt ook helder wanneer de school in handelingsverlegenheid is en er een einde komt aan de reëel te ondernemen interventies. Zorgvuldige en duidelijke communicatie met betrokken partijen en verslaglegging in Parnassys zijn van groot belang.
Het is soms nodig om in ernstige gevallen dader en slachtoffer tijdelijk van elkaar te scheiden door plaatsing in een andere groep of door schorsing. De maatregel kan gebruikt worden om na te gaan welke oplossing er mogelijk is.

de insteek is om samen met de ouders van pester en gepeste kind naar een oplossing te zoeken

geen oplossing

7. De ouders nemen contact op met de *contactpersoon* van de school.

geen oplossing

8. De ouders worden doorverwezen naar het bevoegd gezag of de vertrouwenspersoon.
   Zie voor vervolg de klachtenregeling